

Salvador Alsius: «S'ha aixecat una muralla infranquejable en què una part del país ni de conya miraria TV3»

El presentador dels primers «Telenotícies», que es jubila després de deixar el CAC, avisa que la televisió catalana "no ha de compensar el que fan les televisions espanyoles, que és un escàndol"

Salvador Alsius al centre de Barcelona | Adrià Costa

Salvador Alsius (Barcelona, 1948) era, als anys vuitanta i als noranta, un mediàtic en tota regla i, de fet, encara ara és popular i recordat pel gran públic amb l'admiració que porta sempre incorporada la nostàlgia. Va presentar en dues etapes diferents els *Telenotícies* de TV3, que ell va idear i en els quals va deixar una profunda petjada, i també concursos i formats d'entreteniment a la televisió pública. Però hi ha un Alsius d'abans i de després de la televisió. Un periodista menys connectat al gran públic, però que apareix com un dels referents indiscutibles de la professió al nostre país. Alsius va començar a la premsa escrita i, fent reporterisme, va passar pel *Diario de Barcelona*, *El Periódico*, *l'Avui* o el setmanari *El Món* abans d'aixecar la persiana de TV3.

Quan va deixar d'estar davant de les càmeres va ser degà del Col·legi de Periodistes i fer de mestre de periodistes com a director del grau que imparteix la Universitat Pompeu Fabra. La carrera professional l'ha acabada com a vicepresident del Consell de l'Audiovisual de Catalunya

(CAC) implicant-se molt en l'educació mediàtica, una de les seves passions. El confinament -va estar contagiats de coronavirus tot i que sense complicacions- va endarrerir una jubilació que gaudirà vivint en comunitat amb la seva esposa i dues parelles més. Quan ho va començar a fer, als setanta, hi havia un component ideològic. Ara ja hi pesa més la comoditat i unes vides compartides en un model a normalitzar. Amb ell hem parlat de la TV3 d'abans i d'ara, del periodisme i de política: no és apocalíptic tot i que posa peròs. Té un niu d'anècdotes i més d'un cop es refereix a explicar-ho a les memòries. No hi treballa, però les esperarem amb candeletes.

- Salvador Alsius ha tingut una vida plena i exitosa com a periodista. Com li agradaria ser recordat? Per quina de les seves aportacions?

- Amb el que em quedaria i en el que més m'agradaria transcendir és en el que vaig fer a la meua primera etapa en premsa quan feia reportatges pels barris i un periodisme molt militant al *Diario de Barcelona*. Va anar d'un pèl que no vaig anar al *Tele/express* amb en Josep Maria Huertas i companyia. Ells feien molt reporterisme però nosaltres també i m'agradava molt escriure. Ens hi dedicàvem amb devoció i m'emmirallava en gent com en Josep Martí Gómez. Vaig pensar que m'hi hauria d'haver quedat sempre. Als mitjans dels 70 tota la gent de la meua generació va assumir responsabilitats i van passar a fer de caps. Jo no vaig voler i per mi aquella època és la millor. M'agradaria ser recordat com un periodista de carrer. Recordo que al diari vam estar tres mesos alliberats amb en Jordi Cortadellas per preparar una sèrie de 18 capítols que es deia *Vida y milagros de los políticos catalanes*, on presentàvem els cridats a tenir protagonisme en democràcia i que crec que va ser el primer exercici important de periodisme d'investigació en molts anys a la premsa de Barcelona. Entre ells hi havia Jordi Pujol, que ens va crear un problema perquè ens va dir que no volia que aparegués l'entrevista que li fèiem per complementar la investigació si citàvem la relació del seu pare amb el financer jueu David Tennenbaum. Vam tenir un maldecap. Al final, amb el director Josep Pernaú, vam optar per no citar-lo però fer un requadre al reportatge explicant que hi faltava una dada. Ja us podeu imaginar la reacció d'en Pujol malgrat que no va ser un dels pecats que vaig haver de purgar per ocupar un lloc de responsabilitat a TV3.

- El que us va fer més popular va ser presentar el TN en una TV3 que començava. Aquella era una televisió limitada en mitjans malgrat que la recordem amb nostàlgia, però que arriscava...

- Havia passat per diversos diaris, vaig tenir una mala sortida d'*El Periódico* i estava a *El Món*, que no era un mitjà precisament afí a Pujol i que passava un mal moment. Em van oferir anar a TV3, que havia de començar i Alfons Quintà ens va oferir entrar a la televisió a mi al Josep Maria Ràfols. Tenia una certa por perquè a Pujol no l'acompanyava una bona fama en la seva relació amb els mitjans (*El Correo Catalán, Or i flama, Destino...*). Amb en Ràfols vam quedar que si hi anàvem ho faríem junts i vam acabar fent-ho i un es va fer càrrec del TN del vespre i l'altre del migdia. L'oferta era atractiva i innovadora però ens feia por treballar a una "finca" d'en Pujol.

"Quan vam posar en marxa TV3 teníem el dret a equivocar-nos i això ens feia arriscar més"

Les nostres temences van quedar aparcades. Només hi va haver dues setmanes negres, però el projecte era apassionant perquè anava a cavall de les noves tecnologies que TVE no posava en marxa i una nova manera de concebre la informació i formats. Miràvem què hi havia fora: em van oferir estar a França per veure com es feia, em vaig estar tres setmanes als Estats Units visitant per dins moltes televisions d'allà. Això és un luxe i un regal professional. En aquella època teníem el dret a equivocar-nos perquè no teníem la pressió forta dels audímetres i això ens feia arriscar més. El sector no estava tan industrialitzat i en Quintà, que era abominable en molts aspectes, sabia

donar corda. Hi havia una voluntat de fer les coses diferents i un cert orgull i molt reconeixement popular. Cada dia et posaves al llit pensant que havies fet coses i formats diferents i que havies passat la mà per la cara a TVE, que era l'única televisió que hi havia.

Salvador Alsius aquest dijous a Barcelona. Foto: Adrià Costa

- Heu parlat també de dues "setmanes negres"...

- Una va ser molt al principi, quan esclata l'escàndol de Banca Catalana amb la querella la primavera de 1984. Recordo Alfons Quintà en persona amb una màquina d'escriure a la sala d'edició redactant la crònica i a l'informatiu vespre convocant de forma gens dissimulada a la manifestació a favor de Pujol. Amb la resta de coses teníem molta carta blanca i els mecanismes de control eren molt subtils. Allò ho vam passar com vam poder i vam veure que hi havia un control i una vigilància.

La segona va ser una mica més tard, a les eleccions espanyoles de 1986 quan es va muntar l'Operació Reformista i Miquel Roca va intentar ser president del govern espanyol. La primera setmana de campanya va anar com una seda. Però després TVE va començar a jugar molt brut contra Roca posant, per exemple, talls en català subtítulats en castellà per primer cop a la història. La reacció va ser posar-se nerviosos i cometre un error: "Si ells usen TVE, nosaltres usarem TV3", van dir. I la cosa es va endurir molt. Tot i això el resultat va ser el que va ser, zero escons fora de Catalunya. Les pressions havien estat immenses i estúpides com ara voler fer passar una trobada de Roca de 30 persones a Múrcia per davant d'un míting de Felipe González amb 40.000 persones a Bilbao.

"Un moment negre de TV3 és Alfons Quintà amb una

màquina d'escriure a la sala d'edició redactant la crònica de la querella contra Pujol per Banca Catalana"

- Una de les coses que el va fer més popular van ser els sants, explicar el santoral al TN, potser en un intent de lligar tradició i innovació?

- No et diré que fos la intenció, però sí que en va ser el resultat. Quan feia dies que ho fèiem em va arribar per dies diferents que aquella secció del TN Migdia, que tenia de guionista Paco Escribano i que havia de durar un minut i en van acabar sent tres, agradava molt a Quim Monzó i a Marta Ferrusola. Si havíem aconseguit això era la pedra filosofal! Quan vam fer el TN migdia gairebé no hi havia imatges perquè venien en avió des de Madrid moltes, el volíem fer llarg per competir amb el de català que feien a Sant Cugat a dos quarts de tres i el Telediario de les tres. I vam començar a pensar seccions i reportatges de temes més socials, de nit... i també els sants.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=QMJvqKQxVMs>

A la televisió francesa vaig veure un meteoròleg que ho comentava això dels sants i jo li vaig proposar a l'Antoni Castejón, que feia l'espai del temps al Telenotícies però ho va descartar perquè volia vincular la informació meteorològica a la ciència i no a les tradicions. Als sants hi vam sumar referències al *Costumari Català* del Joan Amades, era una forma de donar una identitat pròpia a l'espai perquè tots els telenotícies del món eren igual en com vestien els presentadors, els platós, les sintonies... Al final el que fèiem no se sabia si era antic o postmodern, ens movíem entre la carrinclonada i la irreverència, i sembla que ho vam encertar.

"El periodisme està amenaçat i a un pas de desvirtuar-se, és cert, però té la fortalesa que no hi ha alternativa com a garantia de les societats democràtiques"

- La immediatesa ha aparegut molt en la conversa perquè és una costant de la nostra professió. És compatible amb el bon periodisme? Sou dels pessimistes sobre el futur de l'ofici?

- Sobre el futur de la professió no tinc una resposta concloent, la veritat. El periodisme tal com el coneixem té greus amenaces i és a un pas de desvirtuar-se. Però té la fortalesa que no hi ha alternativa al periodisme com a garantia de les societats democràtiques, que estan apuntalades per la separació de poders, la participació de la ciutadania tradicionalment en forma de vot, i el periodisme. És un tamboret de tres potes i no en pot faltar cap. No ens podem permetre el pessimisme. La immediatesa sempre hi ha sigut, en diferents formats. A mi el que més em preocupa és la barreja de gèneres, quan la informació es barreja amb l'opinió, amb la publicitat o amb l'entreteniment. Per mi és la més perillosa de les amenaces perquè la immediatesa és inherent amb relació als mitjans i les expectatives del moment.

Salvador Alsius. Foto: Adrià Costa

- Una de les seves dèries, en el sentit més positiu, al CAC és l'educació mediàtica. Fomentar-la no és només una forma de promoure el periodisme sinó una barrera contra el populisme i els discursos de l'odi. Fan prou les administracions i els mitjans?

- L'educació mediàtica ha estat un cap-i-cua en la meva biografia professional perquè als setanta vaig començar a fer la tesi sobre els mitjans i l'educació. Me n'havia fet un tip de tractar el tema i al CAC vaig trobar un terreny adobat per posar-m'hi. La majoria dels reguladors europeus hi estan posats perquè les administracions són cegues davant d'això. Aquí ens hem trobat posicions més refractàries i una tendència a confondre educació mediàtica amb tecnologia en la informació, amb la fascinació pels estris. Si agafem la nova directiva europea de mitjans, ja recull de forma precisa les qüestions clau quan parla d'actitud crítica davant els continguts, d'implicació de tota la ciutadania, i aprendre a discernir entre tots els gèneres.

"Encara hi ha molta credulitat amb relació al que surt a la tele, però això ha d'anar acompanyat de la voluntat de no enganyar"

Les administracions no se n'estan assabentant i la discussió no és si ha de ser o no una assignatura, ha de ser transversal. Pel que fa als mitjans no és que hàgim perdut la condició de prescriptors, encara hi ha molta credulitat amb relació al que surt a la tele, però això ha d'anar acompanyat de la voluntat de no enganyar. La credibilitat, si la posem al servei de la mentida, estarem pitjor. A través dels mitjans podem fer pedagogia. El millor exemple d'això és l'*InfoK*, que

és un producte extraordinari i que a més està tenint un gran lideratge.

- Fa uns dies Josep Martí, que va ser secretari de comunicació amb Artur Mas, feia una lectura crítica sobre la situació de TV3 (<https://comunicacio21.cat/opinio/el-pati-de-llums-de-tv3/>) malgrat el seu lideratge. Deia que "està deixant de ser un balcó al món per esdevenir una finestra al pati de llums de l'escala dels veïns. Una escala gran i molt atapeïda, això sí". La polarització política l'ha convertida en la televisió dels independentistes, només d'una part de la comunitat. Què s'hi pot fer?

- Estic d'acord amb l'afirmació d'en Martí, que no coneixia. No ho he dit fins ara de forma pública perquè no em tocava fer-ho, però sí a dins al CAC a l'hora de debatre determinats assumptes que ens arribaven. Els que la vam crear vam fer molts esforços per, a través del llenguatge, del to i dels temes, arribar a tots els racons del país, també al cinturó metropolità. Ara deu estar fora de lloc però en dèiem "arribar a Santa Coloma de Gramenet". Tenir sempre al cap entrar als sectors més refractaris amb coses com el Barça o Dallas o amb un registre correcte però assequible de llenguatge. La voluntat de penetració que teníem en certa manera la vam aconseguir, però l'arribada de les privades ja ens va donar un cop fort amb concursos i continguts més populars tipus *Mama Chicho* (<https://www.youtube.com/watch?v=wpEclIK-6lg>) que TV3 també va acabar buscant.

"Amb TV3 vam fer molts esforços per, a través del llenguatge, del to i dels temes, arribar a tots els racons del país, també al cinturó"

En tot cas, la sensació que jo tinc ara, i és irremeiable, és veure com s'ha aixecat una muralla, que ara ja és infranquejable, en què hi ha una part del país que ni de conya miraria TV3 per res. No fa gaire, vaig ser al FAQS i una amiga meva argentina que vota Ciutadans em va dir que "ni per veure't a tu veuré el programa". El 20% d'audiència no em val per a res si darrere d'això hi ha una barrera, cada vegada és més evident. Molts programes estan esbiaixats per la manera de fer dels seus tertulians, és una evidència. Després hi ha el debat sobre si cal o no compensar el que fan les televisions espanyoles, que és un escàndol. Tendeixo a pensar que no és el que hem de fer. És com allò que explicava abans de l'Operació Roca de compensar el que feia TVE. Doncs no se'n va treure res. TV3 ha de jugar bé, independentment del que facin els adversaris.

-Està d'acord amb què el procés i la polarització actual ha empobrit el debat públic. O senzillament l'ha fet més intens i popular? O tot és cert alhora?

-Polaritzat segur. Empobrit jo no ho diria. En els últims tres o quatre anys s'ha parlat molt de política, molta gent hi ha accedit i s'ha format un criteri. De la mateixa manera que el confinament ha fet pujar al carro de la informació a molta gent. Els darrers mesos l'audiència juvenil s'ha disparat a les televisions públiques i això és positiu. El confinament simbòlic del procés també ha tingut un efecte similar.

-Al procés li ha faltat periodisme en el sentit de ser més crítics i exigents, fer-nos més preguntes?

-Sí, sense cap mena de dubte. Però per tots els cantons eh, la polarització hi ha sigut en tots els mitjans, a Barcelona i a Madrid. Les empreses han estat reduïdes patriòtics. A vegades la mediatització la determina l'empresa on treballes.

"No sé respondre massa què s'ha fet malament amb el procés, però és un desastre la falta d'unitat, haver fet bona la profecia d'Aznar"

-Ara sembla que s'ha acabat, som un temps confús amb lideratges que potser han envellit i sense projectes clars, si més no en el camp de l'independentisme. Què s'hauria de fer millor o diferent, què us ha faltat?

-No ho sé respondre massa, no em sembla fàcil. La sensació d'impàs i confusió també la tinc jo. Sóc incapaç d'anar fins a un punt i dir "exactament aquí, en aquest moment" es va agafar el camí equivocat. Em sorprèn la gent que és capaç de dir-ho amb contundència. Realment el que crec que és un desastre és la manca d'unitat, haver fet bona la profecia de José María Aznar. Això em fa perdre la confiança. A vegades he tingut el rampell de dir que a les properes eleccions no sé si hi aniré. Em temo que hi aniré sense estar convençut. Hi ha una manera de fer del món polític que fa que perdís la confiança.

Salvador Alsius. Foto: Adrià Costa

- Us heu jubilat voluntàriament del CAC. Això no és habitual i de fet hi ha mandats que ja estan acabats, tant al Consell com a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. De fet, els comitès d'empresa i professionals de la CCMA denunciaven fa uns dies que els partits mantenen bloquejada (<https://www.naciodigital.cat/noticia/202907/treballadors/ccma/demanen/renovar/ja/consell/govern>) la renovació dels òrgans de govern.

- Crec que és un exponent més del que dèiem: el dia a dia polític i els partits són molt immediatistes. En el cas del CAC, la *Corpo*, la Sindicatura, el Síndic... no són conscients que el preu que es paga per no fer renovacions calculant tenir més força després d'unes eleccions és molt alt en termes de desprestigi. No té ni cap ni peus que si la llei diu que hi has de ser sis anys hi hagi consellers que en portin nou perquè està tot políticament bloquejat.

"Els partits no són conscients del preu que es paga en termes de prestigi quan pels seus càlculs no renoven quan toca la CCMA o el CAC"

- **Al CAC heu conviscut amb polítics que els partits enviaven per tenir una bona sortida o jubilació**<http://www.cac.cat/cac/organigrama> . **Quina és la seva recepta per impedir-ho i garantir ja no la independència -que sempre és molt subjectiva- sinó la professionalitat d'aquest tipus d'organismes?**

- El fet és que, malgrat el que diu la llei, jo fins ara era l'únic conseller del CAC [el va proposar ERC el 2014] que era periodista o provenia clarament del sector. No és un tema de canvi de lleis perquè l'actual ho és molt quan determina els perfils. O hi ha un canvi de cultura política o no hi ha res a fer. Fa un any i mig es van dir una sèrie de noms pel consell de la CCMA (<https://www.naciodigital.cat/noticia/168350/saul/gordillo/presidira/ccma/amb/majoria/consellers/independentistes>) que em va semblar un raig d'esperança.

No tots m'entusiasmaven, però sí que tots provenien del sector, tenien experiència en el món de la comunicació. Era bo malgrat que el consell de la CCMA és més de gestors que de periodistes, però un cop més es va malmetre per la política petita i ara res se'n sap. Vull creure, però, que això tan descarnat haurà acabat.